

ЖУРМЫН ТӨСЛИЙН ХАВСРАЛТ 1 ОЛОН НИЙТЭД ХЭЛЭЛЦҮҮЛЭХ

“Эрсдэлийн үнэлгээний матриц”

Зорилго

Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэх/цаашид МУТС гэх/-тэй тэмцэх тухай хууль, Засгийн газрын тогтоол, тэдгээртэй холбогдуулан Монголбанкны Ерөнхийлөгчийн тушаалаар батлагдсан журам, заавар, олон улсын стандартыг банк өөрийн бүтэц зохион байгуулалт, бүтээгдэхүүн үйлчилгээ, тэдгээрийг харилцагчид хүргэх арга хэлбэр болон үйл ажиллагааны цар хүрээтэй уялдуулан үр дүнтэй хэрэгжүүлж чадаж байгаа эсэх болон банкны МУТС болон үй олноор хөнөөх зэвсгийг дэлгэрүүлэхийг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх үйл ажиллагааны эрсдэлийг үнэлэхэд энэхүү матрицийг ашиглана.

Эрсдэлийн хүчин зүйл ба жин

Эрсдэлийн хүчин зүйлс болон эзлэх жинг байнгын тохируулж байх шаардлагатай. Эрсдэлийн хүчин зүйлс болон эзлэх жинг өөрчлөхдөө бүх банкинд ижил байхаар тохируулж, банкинд учирч байгаа эрсдэлийг харьцуулах боломжийг хангана.

Энэхүү Мөнгө угаах, терроризмыг санхүүжүүлэх болон үй олноор хөнөөх зэвсгийг санхүүжүүлэхтэй холбоотой эрсдэлийн эзлэх жинг тодорхойлоход хянан шалгагчийн мэдлэг, туршлага, үнэлэмж чухал үүрэгтэй бөгөөд эрсдэлтэй чиглэлд бууруулах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлж байгаа байдлыг харгалзан анхаарах шаардлагатай.

Аргачлал

1-р шат: Энэ эрсдэлийн үнэлгээний хэрэгслийг ашиглахдаа 1-рт эрсдэлийн үнэлгээнд хамрагдах банкууд нэр, нийт активын хэмжээг багаас нь эхлэн өсөх дарааллаар “Нийт актив” гэсэн хуудсанд оруулна. Хэрэв банкны тоо өөрчлөгдвөл нийт активын хэмжээ өөрчлөгдөх бөгөөд шугаман интерполяцийн хүснэгтийн “I5” нүдэнд зохих ёсны өөрчлөлтийг хийнэ. Түүнээс гадна “Эрсдэлийн матриц” гэсэн хуудасны “B4” нүдний нийт банкны тоог өөрчлөнө.

2-р шат: “Хянан шалгагч бүтцийн эрсдэлийг тооцох хүчин зүйлсийг энэхүү хэрэгсэлд оруулах шаардлагатай. Хэрэв банкиг гадаадын иргэн эзэмшдэг эсвэл банкны хөрөнгө гадаад эх үүсвэрээс орж ирсэн бол “D11” нүдэнд “5” гэсэн үнэлгээг оруулах ба үгүй бол “D11” нүдэнд “3” гэж оруулна. Мөн банк санхүүгийн группын нэг хэсэг бол “D12” нүдэнд “5” гэсэн үнэлгээг оруулах ба үгүй бол “D12” нүдэнд “3” гэж оруулна.

3-р шат: Хянан шалгагч Тоон өгөгдөл цуглуулах маягтаар авсан мэдээллүүдийг “Харилцагчийн эрсдэл”, “УТНБЭ-ийн эрсдэл”, “Валютын эрсдэл”, “Газарзүйн эрсдэл” болон бүтээгдэхүүн үйлчилгээг “Хүргэлтийн суваг” гэсэн хуудас тус бүрийн ногооноор тэмдэглэгдсэн хэсэгт оруулах хэрэгтэй. Энэ нь банкны МУТС суурь эрсдлийг тооцох эхний хэсэг юм. Хянан шалгагч банкнаас авсан мэдээллийг энэхүү хэрэгслийн холбогдох хэсэгт оруулахдаа Тоон өгөгдөл цуглуулах маягтаар хүлээн авсан өгөгдлүүд нь хоорондоо уялдаа холбоотой эсэхийг нягтлах шаардлагатай.

4-р шат: Банкны МУТС эрсдэлийг тооцох 2 дахь хэсэг нь эрсдэлийг буруулах чиглэлээр авч хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээг үнэлэх хэсэг юм. Эрсдэлийн матриц хуудасны “Эрсдэлийн үнэлгээний систем” хэсэгт эрсдэлийг хянах, буруулахаар чиглэлээр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээг МУТС-тэй тэмцэх тухай хууль тогтоомж болон ФАТФ-ын зөвлөмжид заасан шаардлагуудыг хамруулан 7 бүлэг болгон багцалж оруулсан. Хянан шалгагч энэ хэсгийг үнэлэхдээ **"ХЯНАЛТЫН ТОГТОЛЦОО, ХУУЛЬ ТОГТООМЖИЙН ХЭРЭГЖИЛТИЙГ ҮНЭЛЭХ АСУУЛГА"**-д үндэслэн бөглөж, харгалзах дүнг ногоон нүдэнд оруулж үнэлнэ. Энэхүү үнэлгээг газар дээрх шалгалтаар дахин хянана. Хэрэв хянан шалгагч тухайн чиглэлийн хүрээнд оноо өгөхөд мэдээлэл хангалтгүй, шалгуурыг хангасан эсэх нь тодорхойгүй бол мэдээллийг тодруулах, нэмэлт мэдээлэл гаргуулан авах хүртэл хамгийн өндөр эрсдэл бүхий оноог өгнө. Мэдээлэл ирүүлээгүй тохиолдолд өндөр эрсдэлтэй тохиолдолд өгөх оноог өгч газар дээрх шалгалтаар шалгах чиглэлд оруулна.

5-р шат: Эрсдэлийн хувийн хэргийн үнэлгээг банкны суурь эрсдэл болон эрсдэлийг буруулах арга хэмжээнд үндэслэн гаргах ба банкны суурь эрсдэл, эрсдэлийг буруулах арга хэмжээнд өгсөн үнэлгээ, эрсдэлийн хувийн хэрэг, болон нийт эрсдэлийг улаан өнгөөр тэмдэглэсэн байна. Энэ үр дүнгээс хянан шалгагч эрсдэлийн хүчин зүйлсийн үзүүлэлтийг харж болно

6-р шат: Өмнөх үнэлгээнээс суурь эрсдэл болон эрсдэлийг бууруулах арга хэмжээний үнэлгээг холбогдох ногоон өнгөтэй нүдэнд хуулж тавьна. Ингэснээр хянан шалгагч банкинд учирч байгаа эрсдэлийн чиг хандлага тогтвортой, өсч байгаа, буурч байгаа эсэхийг харж болно.

Мөнгө угаах, терроризмыг болон үй олноор хөнөөх зэвсгийг дэлгэрүүлэхийг санхүүжүүлэхтэй тэмцэхтэй үйл ажиллагааны эрсдэлийн үнэлгээ

Санхүүгийн байгууллагын нэр	#N/A
Санхүүгийн байгууллагын дугаар (1-ээс 14-ийн хооронд):	

15% 1. Банкны бүтцийн хүчин зүйлс (Macro-Institutional)

Бүтцийн хүчин зүйл	Жин (%) Монгол банк	Үнэлгээ	Нийт бүтцийн эрсдэл	Trend	
				Нийт бүтцийн эрсдэл (Өмнөх)	Хандлага
1. Хэмжээ i) Нийт актив	60%	#N/A	#N/A		#N/A
2. Байгууллагын бүтэц i) Гадаадын хөрөнгө оруулалттай тохиолдолд (5) ii) Дотоодын хөрөнгө оруулалттай бол (3)	35%		0,0		N/A
3. Санхүүгийн групп эсэх? i) Тийм бол (5) ii) Үгүй бол (3)	5%		0,0		N/A
Нийт бүтцийн эрсдэл			#N/A	-	#N/A
			#N/A		

85% 2. Бизнесийн эрсдэл

Үндсэн үйл ажиллагаа		Тоон өгөгдөл/ Суурь эрсдэл							60%	
		Харилцагч ийн эрсдэл	УТНБЭ- ийн эрсдэл	Валютын эрсдэл	Газарзүйн эрсдэл	Хүргэлтийн сүвгийн эрсдэл	Нийт суурь эрсдэл	Эрсдэлийн хандлага	Хандлага	
Бүтээгдэхүүн үйлчилгээ	Жин (%) Монгол банк							Суурь эрсдэл (Өмнөх)		
I. Бизнесийн эрсдэл:	75%	-	-	-	-	-	-	-	N/A	
1.Харилцах/ хадгаламжийн данс :	90%	-	-	-	-	-	-	-	N/A	
(i) Харилцах данс	45%	-	-	-	-	-	-	-	N/A	
(ii) Хугацаагүй хадгаламж	20%	-	-	-	-	-	-	-	N/A	
(iii) Хугацаатай хадгаламж	25%	-	-	-	-	-	-	-	N/A	
(iv) Хадгаламжийн сертификат	5%	-	-	-	-	-	-	-	N/A	
(v) Бусад (жш. Картын данс)	5%	-	-	-	-	-	-	-	N/A	
2. Зээл:	10%	-	-	-	-	-	-	-	N/A	
(i) Хадгаламж барьцаалсан зээл	30%	-	-	-	-	-	-	-	N/A	
(ii) Зээлийн шугам	30%	-	-	-	-	-	-	-	N/A	
(iii) Банкны баталгаа /тендер г.м/	15%	-	-	-	-	-	-	-	N/A	
(iv) Бусад	25%	-	-	-	-	-	-	-	N/A	
II. Банкны бусад бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ	25%	#REF!	#REF!	#REF!	#REF!	#REF!	#REF!	-	#REF!	
(i) Мөнгөний хэрэгслийг худалдах/худалдан авах	20%	-	-	-	-	-	-	-	N/A	
(ii) Форекс арилжаа	10%	-	-	-	-	-	-	-	N/A	
(iii) Цахим гүйлгээ/SWIFT гүйлгээ	35%	-	-	-	-	-	-	-	N/A	
(iv) Харилцагч банкны гүйлгээ	25%	-	-	-	-	-	-	-	N/A	
(v) Худалдааны санхүүжилт	10%	-	-	-	-	-	-	-	N/A	

Эрсдэлийн хувийн хэрэг - Суурь эрсдэл	#REF!		#REF!
	#REF!		

Мэдээллийн тайлбар: Үндсэн үйл ажиллагааг харилцагчийн ерөнхий төрөлтэй холбосон мэдээлэл /Тайлант хугацаанд уг үйлчилгээг авсан харилцагчийн тоогоор байна. Давхардсан тоо байж болно./

Үндсэн үйл ажиллагаа	Харилцагчийн эрсдэл				Нийт харилцагчид	Үйл ажиллагааны нийт эрсдэл
	Хувь хүн		Хуулийн этгээд			
	Оршин суугч	Оршин суугч бус	Оршин суугч	Оршин суугч бус		
Үнэлгээ	2	3	4	5		
I. Бизнесийн эрсдэл:	-	-	-	-	-	0,00
1.Харилцах/ хадгаламжийн данс :	-	-	-	-	-	0,00
(i) Харилцах данс	-	-	-	-	-	0,00
(ii) Хугацаагүй хадгаламж	-	-	-	-	-	0,00
(iii) Хугацаатай хадгаламж	-	-	-	-	-	0,00
(iv) Хадгаламжийн сертификат	-	-	-	-	-	0,00
(v) Бусад (жш. Картын данс)	-	-	-	-	-	0,00
2. Зээл:	-	-	-	-	-	0,00
(i) Хадгаламж барьцаалсан зээл	-	-	-	-	-	0,00
(ii) Зээлийн шугам	-	-	-	-	-	0,00
(iii) Банкны баталгаа /тендер г.м/	-	-	-	-	-	0,00
(iv) Бусад	-	-	-	-	-	0,00
II. Банкны бусад бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ	-	-	-	-	-	0,00
(i) Мөнгөний хэрэгслийг худалдах/худалдан авах	-	-	-	-	-	0,00
(ii) Форекс арилжаа	-	-	-	-	-	0,00
(iii) Цахим гүйлгээ/SWIFT гүйлгээ	-	-	-	-	-	0,00
(iv) Харилцагч банкны гүйлгээ	-	-	-	-	-	0,00
(v) Худалдааны санхүүжилт	-	-	-	-	-	0,00
	-	-	-	-	-	0,00

Мэдээллийн тайлбар: Үндсэн үйл ажиллагааг УТНБЭ -тэй холбосон мэдээлэл. /Тайлант хугацаанд уг үйлчилгээг авсан УТНБЭ гэсэн ангилалд багтах харилцагчийн тоогоор байна. Давхардсан тоо байж болно./

УТНБЭ-ийн эрсдэл

Үндсэн үйл ажиллагаа	УТНБЭ (Дотоодын)	УТНБЭ (Гадаадын болон олон улсын байгууллагын)	Нийт УТНБЭ-ийн тоо	Үйл ажиллагааны нийт эрсдэл
Үнэлгээ	4	5		
I. Бизнесийн эрсдэл:	-	-	-	0,00
I.Харилцах/ хадгаламжийн данс :	-	-	-	0,00
(i) Харилцах данс	-	-	-	0,00
(ii) Хугацаагүй хадгаламж	-	-	-	0,00
(iii) Хугацаатай хадгаламж	-	-	-	0,00
(iv) Хадгаламжийн сертификат	-	-	-	0,00
(v) Бусад (жш. Картын данс)	-	-	-	0,00
	-	-	-	
2. Зээл:	-	-	-	0,00
(i) Хадгаламж барьцаалсан зээл	-	-	-	0,00
(ii) Зээлийн шугам	-	-	-	0,00
(iii) Банкны баталгаа /тендер г.м/	-	-	-	0,00
(iv) Бусад	-	-	-	0,00
	-	-	-	
II. Банкны бусад бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ	-	-	-	0,00
(i) Мөнгөний хэрэгслийг худалдах/худалдан авах	-	-	-	0,00
(ii) Форекс арилжаа	-	-	-	0,00
(iii) Цахим гүйлгээ/SWIFT гүйлгээ	-	-	-	0,00
(iv) Харилцагч банкны гүйлгээ	-	-	-	0,00
(v) Худалдааны санхүүжилт	-	-	-	0,00
	-	-	-	0,00

Мэдээллийн тайлбар: Үндсэн үйл ажиллагааг төгрөг болон валютаар харуулсан мэдээлэл /Мөнгөн дүнгээр байна. Мянганы нарийвчлалтайгаар төгрөгт шилжүүлсэн байна./

Валютын төрөл					Нийт мөнгөн дүн	Үйл ажиллагааны нийт эрсдэл
Үндсэн үйл ажиллагаа	Төгрөг		Гадаад валют			
	Бэлэн бус	Бэлэн	Бэлэн бус	Бэлэн		
Үнэлгээ	2	3	3	4		
I. Бизнесийн эрсдэл:	-	-	-	-	-	0,00
1.Харилцах/ хадгаламжийн данс :					-	0,00
(i) Харилцах данс					-	0,00
(ii) Хугацаагүй хадгаламж					-	0,00
(iii) Хугацаатай хадгаламж					-	0,00
(iv) Хадгаламжийн сертификат					-	0,00
(v) Бусад (жш. Картын данс)					-	0,00
2. Зээл:					-	0,00
(i) Хадгаламж барьцаалсан зээл					-	0,00
(ii) Зээлийн шугам					-	0,00
(iii) Банкны баталгаа /тендер г.м/					-	0,00
(iv) Бусад	-	-	-	-	-	0,00
II. Банкны бусад бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ					-	0,00
(i) Мөнгөний хэрэгслийг худалдах/худалдан авах					-	0,00
(ii) Форекс арилжаа					-	0,00
(iii) Цахим гүйлгээ/SWIFT гүйлгээ					-	0,00
(iv) Харилцагч банкны гүйлгээ					-	0,00
(v) Худалдааны санхүүжилт					-	0,00
	-	-	-	-	-	0,00

Үндсэн үйл ажиллагааг хүргэлтийн сувагтай холбосон мэдээлэл/Тайлант хугацаанд хийгдсэн гүйлгээний тоогоор байна./

Бүтээгдэхүүн үйлчилгээг хүргэх суваг

Үндсэн үйл ажиллагаа	Биеэр ирж хийсэн	Зайнаас хийсэн			Нийт гүйлгээний тоо	Үйл ажиллагааны нийт эрсдэл
	Салбарт ирж хийсэн	Интернетээр хийсэн	Мобайл банкаар хийсэн	АТМ		
Үнэлгээ	2	3	3	3		
I. Бизнесийн эрсдэл:	-	-	-	-	-	0,00
1.Харилцах/ хадгаламжийн данс :	-	-	-	-	-	0,00
(i) Харилцах данс					-	0,00
(ii) Хугацаагүй хадгаламж					-	0,00
(iii) Хугацаатай хадгаламж					-	0,00
(iv) Хадгаламжийн сертификат					-	0,00
(v) Бусад (жш. Картын данс)					-	0,00
2. Зээл:	-	-	-	-	-	0,00
(i) Хадгаламж барьцаалсан зээл					-	0,00
(ii) Зээлийн шугам					-	0,00
(iii) Банкны баталгаа /тендер г.м/					-	0,00
(iv) Бусад					-	0,00
II. Банкны бусад бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ	-	-	-	-	-	0,00
(i) Мөнгөний хэрэгслийг худалдах/худалдан авах					-	0,00
(ii) Форекс арилжаа					-	0,00
(iii) Цахим гүйлгээ/SWIFT гүйлгээ					-	0,00
(iv) Хариуцагч банкны гүйлгээ					-	0,00
(v) Худалдааны санхүүжилт					-	0,00

Банкуудыг активийн хэмжээгээр нь үнэлэхдээ шугаман интерполяц ашиглана.

Он сар өдөр:

#	Банкны нэр	АКТИВ	
		Нийт актив	Нийт эзлэх хувь
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			
13			
14			
Нийт		-	#DIV/0!

Шугаман интерполяц		
Y	1	5
X	-	-
#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!
#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!
#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!
#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!
#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!
#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!
#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!
#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!
#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!
#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!
#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!
#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!
#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!
#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!
#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!

$$y = \frac{(x - x_1)}{(x_2 - x_1)} (y_2 - y_1) + y_1$$

Эрсдэлийн үнэлгээ		
Үнэлгээ		
Маш бага	1,00	1,20
Бага	1,21	1,80
Дундаж	1,81	3,40
Өндөр	3,41	4,20
Хэт өндөр	4,21	5,00

Банкны нэр болон харгалзах активийн хэмжээг багаас нь эхлэн өсөх дарааллаар оруулна.